

Műtárgyvédelem

2022

39

MAGYAR
NEMZETI
MÚZEUM

Műtárgyvéddelem

39

Szerkesztők / Editors

Kissné Bendefy Márta – Zsámbéki Anna

Szerkesztőbizottság / Editorial board

Görbe Katalin

Kovács Petronella

Nagy Zsófia

Orosz Katalin

Szatmáriné Bakonyi Eszter

Várfalvi Andrea

Fordítás / Translation

Szerzők / Authors

Chris Sullivan

Kissné Bendefy Márta

Szerkesztés / Editing

Böröczki Tamás

Arculat / Design

Vári Ágnes

Tördelés / Layout

Gyapjas Anikó

Felelős kiadó / Publisher

L. Simon László főigazgató / director general

Magyar Nemzeti Múzeum / Hungarian National Museum

Címlap / Front cover

18. századi „gondolaszék” restaurálás után

Iparművészeti Múzeum, Budapest

'Gondola chair', 18th century, after conservation

Museum of Applied Arts, Budapest

Hátlap / Back cover

Andrea del Sarto festményének másolata restaurálás előtt (részlet),

Belvárosi Nagyboldogasszony Főplébánia, Budapest

Copy of a painting by Andrea del Sarto, before conservation (detail)

ISSN 1216-1195

Készült 13,6 (A/5) ív terjedelemben, 300 példányban, 2022-ben

Nyomdai munkák: Prime Rate Kft., felelős vezető: Dr. Tomcsányi Péter

[mű] [tárgy]

] [védelem]

Előszó	8
In memoriam	10
Séd Gábor (1953–2015)	10
Szalay Zoltán (1924–2020)	12
Újvári Mária (1952–2018)	14
Kovács Petronella	
II. Rákóczi Ferenc faragott, festett karosszéke	
A tárgy Magyar Nemzeti Múzeumba kerülésének története és restaurálása	17
Conserving the Francis II Rákóczi's Carved and Painted Armchair	
The Story of How It Reached the Hungarian National Museum	51
Ferenczy Noémi – Kovács Petronella	
Művészet- és technikatörténeti kutatások egy 18. századi, festett „gondolaszék” restaurálása kapcsán	55
Art Historical and Technological Research and the Conservation of a Painted 'Gondola Chair' from the 18 th Century	98
Pataki Anikó – Terdik Szilveszter	
A lázi Fekete Madonnát ábrázoló apácamunka restaurálása	101
Conservation of a Devotional Picture Showing the Black Madonna of Lázi	121

Mátyás Eszter

Egy 18. századi frakk-kabát metamorfózisa	125
Metamorphosis of a Tailcoat from the 18 th Century	144

Nagy Rebeka

Qádzsár kori perzsa kézvédő vizsgálata és restaurálása	147
The Investigation and Conservation of a Persian Mailed Glove from the Qajar Period Era	157

Darabos Edit

Nedves kezelések hatása a transzparens papírokra	161
Effects of Wet Treatments on Transparent Papers	195

Cserepkei Csilla

Egy festett díszműbádogos munka – kalitkával egybeépített akvárium – készítéstechnikai vizsgálata és restaurálása	199
The Conservation of an Aquarium on a Stand with a Birdcage above	220

Kónya Béla Tamás

A médiaművészet megőrzése, a New York University újmédia-művészet megőrzésének képzési programja	223
Media Art Preservation, the Time-Based Media Art Conservation Training Program at New York University	236

Fehér Ildikó – Somodi Nóra – Tamási Alexandra

Mária a gyermek Jézussal és a kis Keresztelő Szent Jánossal
Egy Andrea del Sarto-másolat restaurálását kísérő vizsgálatok
és kutatások 239

Madonna and Child with the Infant John the Baptist
Investigations and Research relating to Conservation
of an Andrea del Sarto Copy 260

Erdei Gábor

Nagy Sándor váratlanul előkerült önarcképének restaurálása 263
Conservation of a Self-portrait by Sándor Nagy
That Was Found Accidentally 276

Kuna Ágnes

„Cosa rara” – egy 16. századi, márványra festett veronai olajkép
kutatása és restaurálása 279

‘Cosa rara’: Researching and Conserving a 16th-century Verona Oil
Painting on Marble 290

Bakonyi Tímea – Éder Anita – Zámbó Krisztina

A Szépművészeti Múzeum 19. századi ikonjainak restaurálási kérdései 293
An Investigation of 19th century Russian Icons from the Museum
of Fine Arts, Budapest and Issues relating to Their Conservation 310

1. kép. Instagram bejegyzés a New York-i Whitney Museum Programmed: Rules, Codes, and Choreographies in Art, 1965–2018 című kiállításáról. Fotó: Kónya Béla Tamás, 2018

Fig. 1. Instagram story of Programmed: Rules, Codes, and Choreographies in Art, 1965–2018 exhibition, Whitney Museum, New York, 2018. Photograph: Béla Tamás Kónya, 2018

A médiaművészet megőrzése, a New York University újmédia-művészet megőrzésének képzési programja

Kónya Béla Tamás

223

Bevezetés

A kortárs műalkotások és a médiaművészet megőrzése különös hangsúlyt kellene hogy kapjon a 21. században, de sajnálatos módon a restaurálásukkal, megfelelő kezelésükkel foglalkozó képzések jelenleg még hiányoznak a közép-európai felsőoktatásból. A budapesti Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum 2015 óta számos eseményt, tanfolyamot szervezett a fenti témában, ennek köszönhetően a szerzőnek lehetősége nyílt részt venni egy kutatói tanulmányúton az Egyesült Államokban.¹ Kiemelt célja az volt, hogy felmérje a műtárgyvédelemben rejlő új kihívásokat és megismerje a New York Egyetem (NYU) új képzési programját a médiaművészet területén, és végül, de nem utolsósorban, az összegyűjtött információ alapján Magyarországon is elősegítse a médiaművészeti alkotások megőrzését.

Az út során lehetőség nyílt számos találkozóra, konzultációra, részvételre és előadás tartására intézmények közötti és nemzetközi együttműködésben szervezett értekezleteken, továbbá múzeumokban, galériákban lévő gyűjtemények és kiállítások megtekintésére.

A médiaművészet áttekintése a megőrzés szempontjából

A hagyományos értelemben vett restaurálás a műtárgyak alkotórészei (például a festővászon, a rajta lévő alapozó- és festékréteg) fizikai állapotának megőrzésével foglalkozik. Ehhez képest a médiaművészet (videó, film, digitális művészet, internetalapú művészet) megőrzésének problémája sokkal összetettebb feladat, hiszen a technikai környezet folyamatosan változik, mivel kiszolgáltatott a tudomány és a kereskedelmi érdekek diktálta fejlesztéseknek.² Ennek következményeként egy műalkotás részét képező monitor, projektor vagy hangszóró kicserélésével a mű az eredeti állapotához képest megváltozhat, de akár működésképtelenné is válhat (1. kép). A digitális tartalmak a számítógépek teljesítményétől, adottságaitól, valamint a hálózatoktól függenek; ha ezekben változás áll be, az torzíthat a mű megjelenésén, szélsőséges esetben az alkotás elérhetetlenné is válhat.³

Az efemer médiaművek a hazai közgyűjtemények számára is problémát jelentenek. Médiaművészetben nem kizárólag a szoftveralapú művészetet értjük, a korábbi terminológia

1 A program a „Peter és Irene Ludwig Alapítvány Aachen Kutatási Ösztöndíj 2018” támogatásával valósult meg, 2018 októberében.

2 Wagner (2011) p. 196.

3 PACKED Centre of Expertise in Digital Heritage: Interview with Pip Laurenson (Part 1/2); <https://www.scart.be/?q=en/content/interview-pip-laurenson-tate> (2022. 04. 21.)

technikai médiumként kezelt mindent az analóg fotótól a filmen át a videóig. Az 1960-as évektől Magyarországon is megjelentek a kiterjesztett művészetfogalom jegyében olyan új műformák, mint a happening, az akció vagy a performansz. Ezeket a jelenléttalapú, gyakran csak egyszer előadott műveket csak a jelenlévők látták, és kizárólag dokumentáció formájában maradtak fenn; ezek a relikviák (fotók, videók) azonban mára műtárggyá alakultak át, bemutatatható bizonyítékaiként az eseményeknek.

A technológia öregedési folyamata és változásai manapság hétköznapi jelenségnek számítanak, így a hagyományos technológiákhoz képest (mint például a VHS szalagok) a digitális tartalmak romlása gyorsabb. Ez állandó kihívást jelent a múzeumi gyűjtés és megőrzés szempontjából.

A médiaművészeti alkotások kulturális örökségünk részei, azonban hosszú távú megőrzésükhöz a festmények, szobrok és tárgyak restaurálásának módszertana nem ad megfelelő segítséget (2. kép). Az ilyen művek archiválásának, gyűjtésének, bemutatásának és konzerválásának módszertana, illetve a téma oktatása merőben új, kidolgozásra váró terület a közgyűjteményekkel foglalkozó szakemberek számára.⁴ A médiaművészet restaurátor szempontú dokumentálása és kutatása elengedhetetlen lenne, de ahogy fent már szóba került, a kortárs restaurálással és a médiaművészet megőrzésével foglalkozó képzések jelenleg hiányoznak a közép-európai, így a magyar felsőoktatásból is.

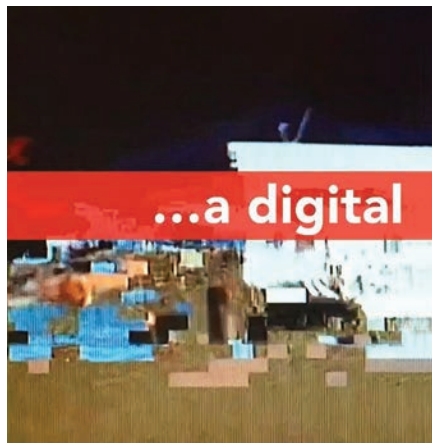

2. kép. Sauter STOPH, Csokoládé tárgy, csokoládé, 1993 © Ludwig Múzeum, 2022

Fig. 2. Sauter STOPH, Chocolate artefact, chocolate, 1993 © Ludwig Museum, 2022

3. kép. Digitális átalakulás és a médiaművészet megjelenése a közgyűjteményekben

Fig. 3. Digital transformation and timebased media in public collections

4 Rinehart (2014).

A kutatási program szakmai előzménye

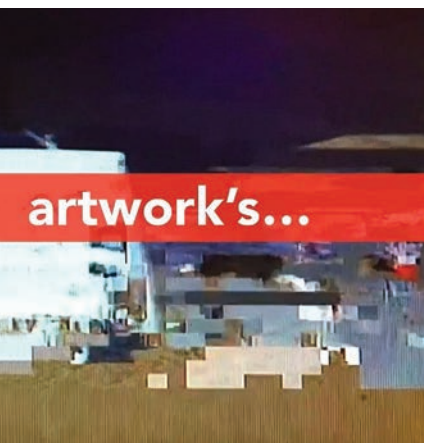
Jelenlegi ismereteink alapján a műtárgymegőrzés alapja a szakszerű állapotfelmérés, de a médiaművészeti alkotások állapotfelmérési dokumentálásához jelenleg nincs egységes rendszer és terminológia. A helyzetet tovább nehezíti a művészek által használt anyagok és technológiák változatossága. Fontos megismerni a digitális médiaművek gyűjtésének, bemutatásának, kölcsönzésének és megőrzésének lehetőségeit is, a lehető legszélesebb körből merítve a példákat.⁵ A hosszú távú megőrzéshez elengedhetetlenül fontos továbbá egy megfelelő állományvédelmi protokoll kidolgozása. A fenti célok eléréséhez nemzetközi szakemberek bevonására, valamint szakmai tapasztalatszerésre van szükség.

Magyarországon az elmúlt években a Ludwig Múzeumnak köszönhetően több fontos kezdeményezés is történt annak érdekében, hogy a fent vázolt célhoz közelebb jussunk:

- A múzeum konferenciákat, előadássorozatot és tanfolyamokat szervezett (*MAPS – Media Art Preservation*, azaz Médiaművészet Megőrzése című konferenciasorozat) nemzetközi restaurátorok, művészettörténészek és szakértők bevonásával. A folyamat 2015-ben kezdődött el (3. kép).
- A „Mentés másként...” – *Mi marad az újmédia-művészetből?* című kiállítás (2017. február–március) a médiaművészet magyarországi hőskorától napjainkig, az internet általános elterjedéséig tartó időszakot és a folyamatosan változó technológiákat alkalmazó művészek munkásságát mutatta be (4. kép).

4. kép. FORGÁCS Péter, DUNAI EXODUS, 2005, interaktív videó-installáció
© Ludwig Múzeum, 2022

Fig. 4. Péter FORGÁCS, DANUBIAN EXODUS, interactive installation, sound, archival film footage, video on DVD © Ludwig Museum, 2022

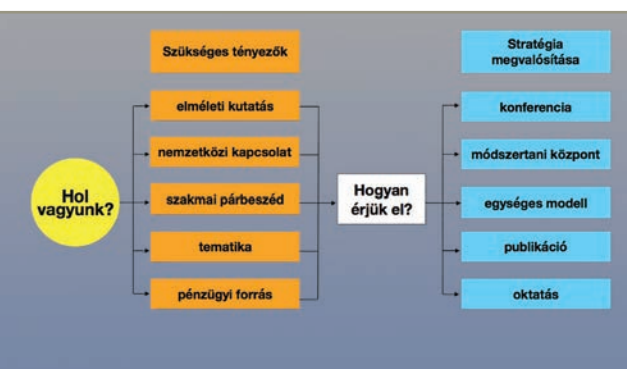

- Digitális stratégia – nyilvántartás (5–6. kép). A Ludwig Múzeum egy új, felhő alapú adatbázis-kezelő és ügyviteli rendszer bevezetését indította el. A MuseumPlusRIA széles körű hozzáférést biztosít a múzeum gyűjteményéhez, valamint nyilvánosan online elérhető kereső segítségével lehetőséget teremt a műtárgyak kutatásához (2016. április).
- Ismeretterjesztő film készítése (7. kép). A Magyar Média Mecenatúra Kollányi Ágoston ismeretterjesztő filmes pályázatán elnyert támogatás segítségével elkészült egy ismeretterjesztő film. A témát Peternák Miklós művészettörténész vezeti fel, amely a médiaművészet magyarországi kezdeteitől a rendszerváltásig tartó időszakot és a folyamatosan változó technológiákat alkalmazó művészek munkásságát fogja át. A filmben Tót Endrén, Maurer Dórán, St.Auby Tamáson kívül Forgács Péter, Sugár János, Szirtes János, Lengyel András és Andreas Fogarasi művészek szerepelnek, akik munkáikkal átfogó képet nyújtanak a médiaművészet főbb irányzatairól, ugyanakkor megmutatják ennek a műfajnak a speciális közép-európai vonásait is (2016–2018).

A múzeum a fenti tevékenységek során szembesült azzal, hogy a hosszú távú célok eléréséhez nemzetközi szakemberek bevonására, valamint szakmai tapasztalatcserére van szükség. Az Egyesült Államokban elsőként indultak el a médiaművészet megőrzésére irányuló törekvések, ezért kézenfekvő volt, hogy az ottani intézményekkel érdemes felvenni a kapcsolatot. Úgy véltük, egy megőrzési stratégia és módszertan kialakításának feltétele a hosszú távú együttműködés a szakterület úttörőinek számító New York-i restaurátorokkal, továbbá fontos megismerni a New York Egyetem újmédia-művészet megőrzésének képzési programját is.⁶

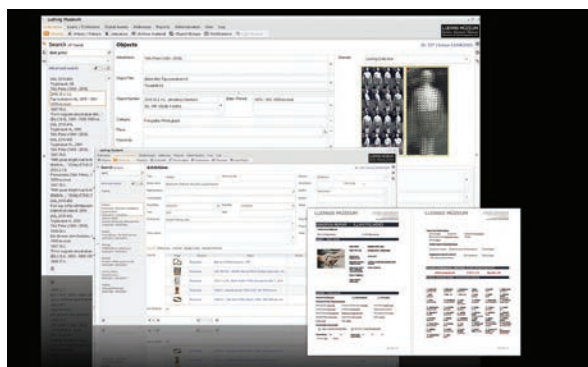
5. kép. Digitális stratégia, Ludwig Múzeum
– Kortárs Művészeti Múzeum (2018–2023)

Fig. 5. Digital Strategy, Ludwig Museum
– Museum of Contemporary Art (2018–2023)

6. kép. Új felhő alapú adatbázis kezelő és ügyviteli rendszer bevezetése (MuseumPlusRIA)

Fig. 6. New cloud-based Collection Management System (CMS) project at the Ludwig Museum (MuseumPlusRIA)

6 <https://www.nyu.edu/gsas/dept/fineart/conservation/time-based-media.htm> (2018. 10. 30.)

A New York Egyetem Újmédia-művészet megőrzésének képzési programja⁷

A kutatói tanulmányút során lehetőség nyílt az Egyetem Média Restaurátor Tanszékén zajló (továbbiakban TBM) egyedülálló gyakorlati oktatás vizsgálatára.

A New York Egyetem 2015-ben kezdte el az első Média Restaurátor képzés kidolgozását (8. kép). Ehhez a kezdeményezéshez több, szerteágazó tudományterület interdiszciplináris megközelítését vették alapul és ágyazták be a médiarestaurálás kerettantervébe. A négyéves duális MA mesterképzés a műtárgy- és műemlékvédelmi restaurátor, a művészettörténész vagy a régész szakok mellett végezhető el.

Hannelore Roemich a Restaurátor Központ vezetőjeként az NYU hallgatók képzése során a folyamatosan változó állományvédelmi technikák bemutatására fekteti a hangsúlyt. A munkacsoport két éves előkészítő tevékenységet követően az egyetem Képzőművészeti Intézetén belül, 2018 szeptemberében indította el az Újmédia-művészet Megőrzési Specializációt (TBM Program).

7. kép. Megőrzés Folyamatban
– dokumentumfilm, 55 perc, 2018
Fig. 7. Conservation in Progress
– documentary, 55 minutes, 2018

8. kép. A digitalizációtól kezdve a digitális tartalmakig, a New York University a világon elsőként indította el az újmédia-művészet megőrzésének képzési programját, fotó: Kónya Béla Tamás, 2018
Fig. 8. From digitalization to digitization. New York University launches the world's first course in Time-Based Media Art Conservation, Photograph: Béla Tamás Kónya, 2018

⁷ A program az Andrew W. Mellon Alapítvány támogatásával indult.

Christine Frohnert az Újmédia-művészet Megőrzési Programjának koordinátora, korábban 2008 és 2012 között az Amerikai Restaurátor Egyesületen belül az Elektronikus Médiaművészeti Csoport⁸ elnöke volt. Számos konferencia szervezője a képzés területén.

Az oktatási programban helyet kapott egy átfogó képzés is a médiaművészeti technológiákról. A tantárgy a film, a videó és a szoftveralapú művészet megőrzését járja körül szakértők, informatikusok és számítástechnikai mérnökök segítségével. A duális képzésre a hallgatók művészettörténet, restaurátor, mérnök, digitális bölcsészet (*digital humanities*) és művészetmenedzsment szakirányokkal jelentkezhetnek.

Az első évben hagyományos képzőművészeti és tárgyrestaurátor képzésben részesülnek, valamint anyagvizsgálat, konzerválási alapelvek, muzeológia és művészettörténet tárgyakat kell felvenniük. Másodévben műtárgyvédelem, továbbá programozás és kódolás képzésen kell részt venniük. Harmadévben a kiállítás-installálás, gyűjteményezés, dokumentálás tantárgyak felvétele és a szakdolgozat leadása szükséges egy választott kutatási terület alapján. Végzős hallgatóként egyéves szakmai gyakorlatot kell szerezniük egy múzeumban vagy egy közgyűjteményben.

Médiaművészeti technológiák képzés

A képzés meghívott előadók segítségével történeti áttekintést nyújt a technológia, valamint a média alapú munkák folyamatos változásait követve. Ismerteti a médiaművészeti munkák gyűjtésének, vizsgálatának, állapotfelmérésének és bemutatásának módját, továbbá konzerválásuk lehetőségeit. Az oktatás során különös hangsúlyt fektetnek a döntéshozatali modellek megismerésére és az etikai ismeretek megszerzésére. Az előadások kiegészítéseként külső helyszínekre, műtermekbe, laborokba, archívumokba és kiállításokra járhatnak a hallgatók.

Követelmény:

- média- és technológia alapú munkák (TBM) pontos dokumentálása az ismert szakkifejezések segítségével;
- médiaművészeti munkák és eljárások azonosítása;
- a médiaművészeti munkák (TBM) különböző megjelenési formáinak és bemutatási változatainak (iteráció) azonosítása;
- szerzeményezés, állapotfelmérés, anyag- és eszközhasználat, technológia- és gyártástörténet, kiállítás-történet, adatmigráció és kockázatelemzés.

8 American Institute for Conservation – Electronic Media Group <http://www.conservation-us.org/specialty-topics/electronic-media-group> (2022. 04. 21.)

Szakmai találkozók és előadások

A kutatási időszak alatt számos előadás és szakmai meeting nyújtott betekintési lehetőséget a NYU újmédia-művészet megőrzésének képzési programjába. Több intézmény együttműködésének eredményeként egy gyűjteményeket átfogó egyesületet hoztak létre a médiaművészet megőrzésére. (New York University – The Museum of Modern Art (MoMA) – The Metropolitan Museum of Art (MET) – The Guggenheim Museums and Foundation – Elmer Holmes Bobst Library). Három korábbi program biztosítja a NYU újonnan létrehozott képzésének hátterét és előzményét:

- Az Interaktív Telekommunikációs Program (ITP) a NYU művészeti karának (Tisch School of the Arts) kétéves nappali, MA mesterképzése. A hallgatók itt elsajátíthatják az interaktív multimédia technológiák különböző alkalmazási és kreatív felhasználási lehetőségeit.⁹
- Az Integrált Digitális Média (IDM) a NYU mérnöki karának (Tandon School of Engineering's) MA képzése. A specializáció célja új digitális termékek és alkalmazások létrehozása, valamint kísérleti lehetőségek biztosítása a hallgatók számára: a digitális mozgásrögzítéstől (*motion capture*) kezdve a vizuális színházi előadásokon, valamint az egészségügyi, oktatási igények kiterjesztett valóság alapú fejlesztésén át egészen a tudományos kutatások számára létrehozott interfészig.¹⁰

9. kép. A New York-i MET műtárgyvédelmi csoportja, fotó: Kónya Béla Tamás, 2018

Fig. 9. The Time-Based Media Working Group of New York's MET, Photograph: Béla Tamás Kónya, 2018

9 Interactive Telecommunications Program <https://tisch.nyu.edu/itp/admissions/itp-mps> (2022. 04. 21.)

10 Integrated Digital Media <http://idm.engineering.nyu.edu/> (2022. 04. 21.)

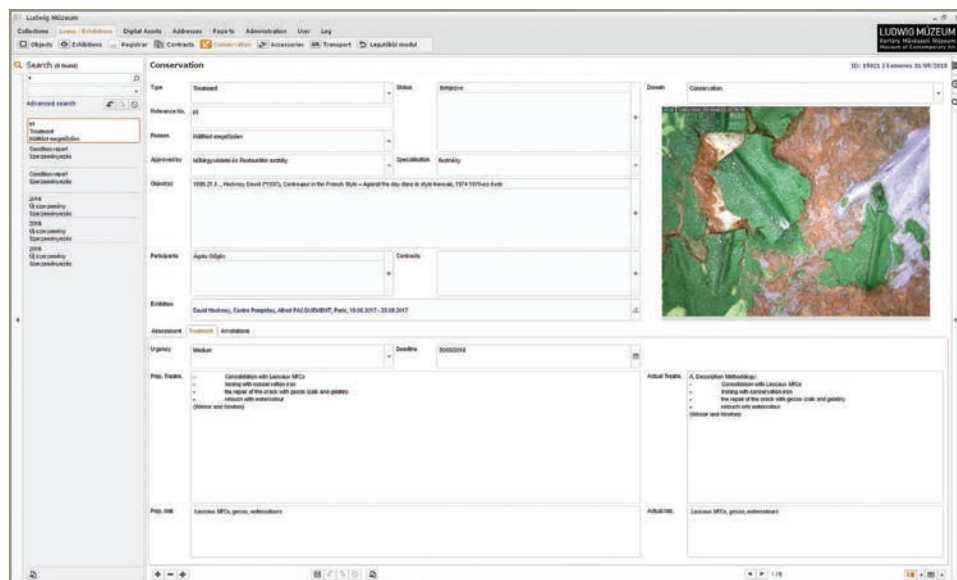
- A Mozgóképek Archiválási és Megőrzési Program (MIAP) a NYU filmművészeti karához (Tisch School of the Arts of Cinema Studies) tartozó, MA végzettséget nyújtó archivátor-képzés. A specifikáció főleg film-, videó-, digitális és multimédia-gyűjtemények megőrzésére irányul. A hallgatók számára kötelező gyakorlatot szerezniük két szemeszter során egy New York-i intézményben, és nyári gyakorlatot kell teljesíteniük egy gyűjteményben az Egyesült Államok területén vagy külföldön. A képzés lehetőséget biztosít arra, hogy archívumokkal, múzeumokkal, könyvtárakkal és művészeti szervezetekkel együtt dolgozzanak.¹¹

A Metropolitan Museum of Art Médiaművészet-megőrzési Stratégiájának ismertetése

A Médiaművészet Munkacsoportot¹² 2001-ben a MET hivatalos munkacsoportjaként jelentették be, és tagjainak száma mára 50 főre bővült. Legfőbb célkitűzése a gyűjtemény médiatartalmának felülvizsgálata, valamint teljes körű gyűjteménykezelési és megőrzési gyakorlat bevezetése, amely kiterjed a szerzeményezés, bemutatás és konzerválás területeire. Ez idő alatt vizsgálják a műtárgyakról megszerezhető információkat, a nyilvántartási hiányosságokat és a szükséges adatmigrációs és installálási feltételeket. Felülvizsgálták a gyűjteménykezelési szabályzatot, valamint azonosították a nyilvántartáshoz szükséges feltételeket és meglévő munkafolyamatokat (9. kép). Meghatározták a munkatársak, a mű-

10. kép. Restaurátor és Regisztrár modulok bevezetése a nyilvántartó rendszerben (MuseumPlusRIA)

Fig. 10. Introduction of Integrated Conservator and Registrar modules in the CMS (MuseumPlusRIA)

11 Moving Image Archiving and Preservation <http://tisch.nyu.edu/cinema-studies/miap> (2022. 04. 21.)

12 <https://www.metmuseum.org/about-the-met/conservation-and-scientific-research/time-based-media-working-group> (2022. 04. 21.)

termek, a laboratóriumok eszközigényét, továbbá fejlesztették és bővítették a múzeumi munkafolyamatokat. Az első médiaművészeti munka 1995-ben került a gyűjteménybe, amely mára 250 művet tartalmaz ebben a kategóriában.

A gyűjteményezési folyamat része a MET Médiaművészet Megőrzési Stratégiájának. Hét különböző kategóriában hoztak létre egy úgynevezett Alkotói kérdőívet az animációk, audiotartalmak, film-, videó-, performansz-, dia- és szoftveralapú munkák számára. Ez a dokumentum segít meghatározni az eredeti mesterpéldány hordozóját, valamint a szerzeményezési folyamathoz szükséges teljesítési követelményeket. Meghatározza a mű tartalmát, a létrehozás során felmerülő problémákat, összetevőket, technikai leírásokat, szobrászati elemeket, a kiállításához szükséges installálási folyamatot, amely magában foglalja a környezeti feltételeket és a kiállítási eszközöket egyaránt. Fontos megismerni a több részből álló összetevőket, valamint a példányszámot. Ez a dokumentum megközelítőleg 100 kérdést tartalmaz az alkotó vagy a tárgy előző tulajdonosa számára azért, hogy minden szükséges információ előzetesen rendelkezésre álljon a műtárgy átvételéhez.

Az ily módon felvett adatok szükségesek a műtárgyvásárlási szerződés, a pontos állapotfelmérési dokumentáció, továbbá a bemutatási és installálási dokumentáció létrehozásához. A szerzeményezési eljárás a művész vagy az átadó által vállalt garanciális és kártalanítási szempontokat is meghatározza. Amennyiben lehetséges, a további installálási, állapotfelmérési és megőrzési lépések tisztázásához egy személyes interjú készítését javasolják a művésszel.

NYU Könyvtár Barbara Goldsmith a könyvtár Állományvédelmi és Restaurálási Osztályának médiamegőrzési vezetője. Az osztály a levéltárosokkal, archiválási szakemberekkel és kurátorokkal dolgozik együtt. Kiemelt célja a film-, videó- és audiogyűjtemény életartamának meghosszabbítása állományvédelmi és közvetlen konzerválási beavatkozások segítségével, továbbá különböző konzerválási folyamatok ismertetésével részt vesznek a szakemberképzésben. Kimberly Tarr vezeti a megőrzési programot, valamint Jessica Lian tárgyre Restaurátor a könyvtár megelőző állományvédelmi felelőse. Az osztály részt vesz a NYU Mozgóképek Archiválási és Megőrzési Program (MIAP) mesterszakos hallgatóinak képzésében.

A New York-i Museum of Modern Art vezető szerepet játszik a médiaművészeti munkák megőrzési és szerzeményezési folyamatainak kidolgozásában. A Média Konzerválási Program (Media Conservation Initiative) keretén belül a MoMA a médiaművészet megőrzésével foglalkozó szakmai továbbképzések központjává vált. Kate Lewis a MoMA főrestaurátora. Szakmai tevékenysége kiterjed a hang-, performansz-, szoftver-, videó- és filmalapú műtárgyak megőrzésére. A MoMA, a New Art Trust (NAT), a San Francisco Museum of Modern Art (SFMOMA), valamint a Tate egyaránt vezető szerepet töltött be abban az együttműködésen alapuló projektben, amely gyakorlati eszközökkel és példákkal segíti megőrizni

a gyűjtemények médiaművészeti munkáit. Minden lehetséges információt nyilvánosságra hoztak és elérhetővé tettek az interneten.¹³

A Solomon R. Guggenheim Múzeumban működő Média Restaurátor Központ (Lab for Time-Based Media Conservation) alapítója Joanna Phillips. A múzeum műtárgyvédelmi osztályának vezetőjeként – a médiaművészet megőrzésének módszertani irányelvei mentén – a gyűjteményezést, bemutatást, dokumentálást, megőrzést, valamint a kutatási tevékenységet irányítja.¹⁴

A New York Egyetemen a szerző által tartott „Médiaművészet megőrzése Magyarországon” című előadás segítségével a hallgatók megismerhették a hazánkban zajló restaurálási és megőrzési folyamatokat a Ludwig Múzeum médiaművészeti gyűjteményén keresztül. Bővebb információt kaptak a múzeum jelenlegi műtárgyvédelmi és digitalizálási stratégiájáról és az új műtárgynyilvántartó rendszer, a MuseumPlusRIA bevezetéséről.

11. kép. ESTERHÁZY MARCELL: H.L.M.V 2.0 (2004) video, loop © Ludwig Múzeum, 2022. A bal oldali képen a műtárgy 2009-ben készült állapota, a jobb oldali képen a 2017-ben restaurált HD felbontású állapota látható

Fig. 11. ESTERHÁZY, MARCELL: H.L.M.V 2.0 (2004) video, loop. © Ludwig Museum, 2022. The original 2009 condition of the artefact can be seen on the left-hand side of the picture, while the HD resolution version made in 2017 is visible on the right-hand side

¹³ <http://mattersinmediaart.org/> (2022. 04. 21.)

¹⁴ <https://www.guggenheim.org/conservation/time-based-media> (2022. 04. 21.)

Összegzés

Egy új képzési program kidolgozása lehetőséget teremthet arra, hogy a kortárs képzőművészeti alkotások megőrzésének területén létrejöhessen és a gyakorlatban is megvalósuljon egy új muzeológiai módszertan, amely oktatási tananyagok létrehozásához járul hozzá.

A kutatás célja, hogy restaurátorok, informatikusok és számítástechnikai szakértők segítségével kibővítse a jelenlegi műtárgyvédelmi ismereteket, digitálisan keletkezett tartalmak és a képzőművészet megőrzésének lehetőségeivel (10. kép).

A technológia folyamatosan változik, ezért a konzerválási gyakorlatot új szempontok alapján kell megközelíteni. A korszerű és sikeres műtárgyvédelem elengedhetetlen feltétele, hogy a restaurálás hazai területe kiszélesedjen. *A digitális tartalmak archiválásának, gyűjtésének, bemutatásának és konzerválásának módszertana, illetve a téma oktatása* merőben új területe a műtárgyvédelemnek.

Intézményi háttér nélkül a képzőművészeti alkotások elévülnek, mert a művészek nem tudják biztosítani az alkotások működőképes és folyamatosan bemutatható állapotát. A korszerű és sikeres műtárgyvédelem elengedhetetlen feltétele, hogy a restaurálás területe kiszélesedjen, hiszen a kortárs művészet folyamatosan változik, ezért a konzerválási gyakorlatot is új szempontok alapján kell megközelíteni (11. kép).

Ennek a szakterületnek a feltérképezéséhez a hazai és nemzetközi szakemberek együttműködése szükséges, amely felgyorsítja a szakmai tapasztalatcserét. Enélkül nem lehet megoldani a közgyűjtemények műtárgyainak megőrzését. A képzési program segítségével egy új műtárgyvédelmi modell – és a hozzá kapcsolódó oktatói és tudományos tevékenységek – kialakítására nyílik lehetőség.

Köszönetnyilvánítás

A szerző szeretné megköszönni a segítséget mindazoknak a szakembereknek és intézményeknek, akik idejüket áldozták, továbbá támogatást nyújtottak ahhoz, hogy a New York University újmédia-művészet megőrzésével foglalkozó képzési programjának kutatása megvalósulhasson:

- Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
- Magyar Képzőművészeti Egyetem
- Peter and Irene Ludwig Foundation, Aachen, Németország
- New York University, NYC, USA
- The Museum of Modern Art, NYC, USA
- The Metropolitan Museum of Art, NYC, USA
- The Guggenheim Museums and Foundation, NYC, USA

- Elmer Holmes Bobst Library, New York University, USA
- Brigitte Franzen, igazgató, Peter and Irene Ludwig Foundation, Aachen, Németország
- Fabényi Júlia, igazgató, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
- Radák Eszter, rektor, Magyar Képzőművészeti Egyetem
- Peternák Miklós, az Intermédia Tanszék vezetője, Igazgató, Magyar Képzőművészeti Egyetem, C3 Kulturális és Kommunikációs Központ Alapítvány, Budapest
- Hannelore Roemich, professzor, Conservation Center, Conservation Science, New York University, NYC, USA
- Christine Frohnert, adjunktus, Time-based Media Art Conservation Curriculum Development, New York University, NYC, USA
- Glenn Wharton, professzor, New York University, NYC, USA
- Katie Lewis, főrestaurátor, The Museum of Modern Art's David Booth Conservation Center and Department, The Museum of Modern Art, NYC, USA
- Kevin Martin, tanácsadó, New York University, NYC, USA
- Caroline Gil, médiarestaurátor, Andrew W. Mellon Fellow, The Museum of Modern Art, NYC, USA
- Flaminia Fortunato, médiarestaurátor, Andrew W. Mellon Fellow, The Museum of Modern Art, NYC, USA
- Peter Oleksik, médiarestaurátor, the Museum of Modern Art
- Mollie Anderson, adminisztrátor-asszisztens, The Met, NYC, USA
- Alexandra Nichols, média restaurátor, Sherman Fairchild Foundation Fellow, Conservation of Time-based Media at The Met, NYC, USA
- Nora Kennedy, restaurátor, Sherman Fairchild Conservator in Charge, The Met, NYC, USA
- Joanna Phillips, főrestaurátor, médiarestaurátor, Guggenheim, NYC, USA
- Jonathan Farbowitz, restaurátor-asszisztens, Fellow in the Conservation of Computer-Based Art, Guggenheim, NYC, USA
- Jessica Lian Pace, állományvédelmi asszisztens, Barbara Goldsmith Preservation and Conservation Department, NYU's Bobst library, NYC, USA
- Kimberly Tarr, Állományvédelmi osztályvezető, NYU's Bobst library, NYC, USA
- Deena Engel, professzor, Department of Computer Science, New York University, NYC, USA
- Klara Palotai, programkoordinátor, New York University, Tisch School of the Arts, NYC, USA

Irodalom

American Institute for Conservation – Electronic Media Group

<http://www.conservation-us.org/specialty-topics/electronic-media-group> (2022. 04. 21.)

Guggenheim, Time-Based Media

<https://www.guggenheim.org/conservation/time-based-media> (2022. 04. 21.)

Himmelsbach, Sabine (2013): Im/possible Tasks – Remarks on the Concept of Collecting and Conservation Issues at the House for Electronic Arts Basel. In: *Preservation of Digital Art: Theory and Practice The Project Digital Art Conservation* (Bernhard Serexhe ed.), AMBRA/V and ZKM/Center for Art and Media Karlsruhe.

Interactive Telecommunications Program

<https://tisch.nyu.edu/itp/admissions/itp-mps> (2022. 04. 21.)

Integrated Digital Media

<http://idm.engineering.nyu.edu/> (2022. 04. 21.)

<http://mattersinmediaart.org/> (2022. 04. 21.)

The MET, Time-Based Media Working Group

<https://www.metmuseum.org/about-the-met/conservation-and-scientific-research/time-based-media-working-group> (2022. 04. 21.)

Moving Image Archiving and Preservation

<http://tisch.nyu.edu/cinema-studies/miap> 2022/04/21 (2022. 04. 21.)

New York University, Time-Based Media Art Conservation <https://www.nyu.edu/gsas/dept/fineart/conservation/time-based-media.htm> (2022. 04. 21.)

PACKED Centre of Expertise in Digital Heritage: Interview with Pip Laurenson (Part 1/2) <https://www.scart.be/?q=en/content/interview-pip-laurenson-tate> (2022. 04. 21.)

Rinehart, Richard – Ippolito, Jon (2014): *Re-collection. Art, New Media, and Social Memory*. MIT Press, Cambridge, MA. In: Computational Culture: RE-COLLECTING THE MUSEUM, <http://computationalculture.net/re-collecting-the-museum/> (2022. 04. 21.)

Wagner, Franziska (2011): Light – A Hybrid Medium: Suggestions for the Documentation and Preservation of Artworks Based on Light Technology. In: *Inside Installations. Theory and Practice in the Care of Complex Artworks* (Tatja Scholte – Glenn Wharton eds.), Amsterdam University Press, p. 196.

Media Art Preservation, the Time-Based Media Art Conservation Training Program at New York University

Béla Tamás Kónya

236

The aim of the Peter and Irene Ludwig Foundation Aachen Research Program was to demonstrate the challenges of media art conservation as a new field in collection care and also to share the experiences of the author as a young practitioner of it on the international scene, at New York University (NYU). This study was developed on the basis not only of a broad range of contributions by institutions, but also of various occasions such as sixteen meetings with professionals, twelve shows in museums and galleries, and eight different lectures on media history.

Traditional restoration techniques focus on conserving the physical condition of the materials (e.g. the canvas of a painting). In comparison, the conservation of media art (video, film, digital art, Internet art) is a much more complex task, because the technological environment is constantly changing, since it is contingent upon developments led by science and commerce. This also means that replacing a screen, projector, or speaker that forms an integral part of an artwork might end up changing that work or rendering it obsolete. Digital content depends on networks and the output and capacity of computers; a change in these might distort a work's appearance or, in extreme cases, might even make a work inaccessible.

The research project seeks to advance new strategies in the field of time-based media art preservation at New York University (NYU).

New York University began developing the first curriculum in Time-Based Media Art Conservation in 2015. The course can be taken, within the Time-Based Media specialisation, in a four-year dual M.A. programme together with Artwork and Historic Monument Conservation, Art History, or Archaeology.

This programme could establish a new conservation curriculum in this region, too. For long-term preservation of TBM, it is indispensable to have knowledge about collaboration during acquisition, documentation, installation and exhibition of works; and also about the respective roles of the artists, curators, conservators, and technicians involved. It may be said that the programme achieved its objectives and that its completion marks a starting point for developing a new conservation and museology programme in Hungary.

Szerző / Author

Kónya Béla Tamás

Intézményvezető, főosztályvezető / Chief operation officer, Head of Conservation
Department

OMRRK – Országos Múzeumi Restaurálási és Raktározási Központ,

Szépművészeti Múzeum / Museum of Fine Arts, Budapest – National Museum

Conservation and Storage Centre (OMRRK)

E-mail: bela.konya@mfab.hu